

Vitbok om europeisk rymdpolitik

Näringsdepartementet

2004-01-08

Dokumentbeteckning

KOM(2003) 673 slutlig

VITBOK Rymden: en ny europeisk utmaning för en växande union -
Handlingsplan för genomförande av den europeiska rymdpolitiken

Sammanfattning

Kommissionens vitbok innehåller förslag om hur den europeiska rymdpolitiken bör utvecklas för att bidra till Unionens politiska mål.

En av vitbokens viktigaste frågor gäller ansvarsfördelningen mellan den mellanstatliga organisationen ESA, medlemsstaterna och EU. Kommissionen föreslår att Unionens institutioner ges ledarskapet inom den europeiska rymdpolitiken och att en europeisk rymdpolitik inrättas som en horisontell EU-policy.

Vitboken innehåller också förslag om att ett europeiskt rymdprogram inrättas. EU skall förbereda detta i samarbete med ESA och presentera det före 2004 års slut.

Vitboken föreslår att Unionen bör överväga att, inom ramen för framtida "Financial Perspectives", tillföra mer resurser till rymdområdet. Vitboken föreslår att en eventuell rymbudget bör vara "virtuell". Det innebär att de faktiska resurserna görs tillgängliga för de politikområden inom EU där rymdteknologi kan utnyttjas för att uppnå målen.

Vitboken innehåller även en diskussion om hur rymdteknologi kan utnyttjas för de behov som finns inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Vitbokens diskussioner bygger på två förutsättningar. De är dels att de ekonomiska resurserna för rymdverksamhet i Europa ökar, dels att Unionen i det nya fördraget kommer i åtnjutande av delad kompetens på rymdområdet.

1.1 Innehåll

Vitboken, som följer på den grönbok som presenterades i januari 2003, behandlar hur Europas kapacitet på rymdområdet kan bidra till uppfyllandet av Unionens politik. Vitboken exemplifierar med hur rymdteknologi och dess tillämpningar kan bidra till ekonomisk tillväxt och industriell konkurrenskraft, en framgångsrik utvidgning av Unionen, hållbar utveckling och stärkt säkerhet.

Vitboken beskriver ett antal specifika projekt som skall bidra till EU:s tillväxt. GALILEO-projektet skall säkerställa ett europeiskt satellitbaserat system för navigering, tidhållning och positionering. GMES-projektet skall optimera användandet av information om jorden från rymden (så kallad fjärranalys eller jordobservation). Ett annat projekt skall bidra till uppfyllandet av de mål, exempelvis att överbrygga ”Digital Divide”, som satts upp i eEurope Action plan 2005, genom att utnyttja satellitkommunikation för bredband.

Vitboken behandlar också frågan om hur rymdteknologi kan utnyttjas för de behov som finns inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Kommissionen konstaterar att frågan kräver ytterligare utredning, och säger sig vara beredd att bidra till ett sådant arbete.

Vitboken behandlar ett antal generella frågor som har betydelse för Europas oberoende som aktör i rymden. De berör bland annat förmågan att ha ett oberoende tillträde till rymden, förbättrad kapacitet inom Europa att producera kritiska teknologier samt Europas ambitioner att utforska rymden.

Enligt vitboken talar flera faktorer för att den europeiska rymdpolitiken bör definieras och implementeras på nya sätt. Faktorerna är främst EU:s utvidgning, EU:s kommande fördrag, behoven inom den europeiska industrin samt det sätt som rymdpolicyn utvecklas i andra delar av världen, t ex i USA.

Vitboken föreslår att Unionens institutioner ges ledarskapet inom den europeiska rymdpolitiken och att en europeisk rymdpolitik inrättas som en horisontell EU-policy. Det innebär bland annat att det Europeiska rymdorganet ESA skall bli en legitim del inom EU:s ramverk. Kommissionen föreslår att detta skall ske i två steg. Under perioden 2004-2007 skall samarbetet mellan EU och ESA bedrivas inom ramen för ett nyligen ingånget ramavtal. ESA får under denna period rollen som implementerande myndighet för Unionen. För perioden fr o m 2007 förväntas det nya EU-fördraget utgöra grunden för rymdverksamhetens organisation i Europa. ESA föreslås då positioneras inom EU:s ramverk och ESA-konventionen förändras i enlighet därmed.

I vitboken föreslås också att ett europeiskt rymdprogram inrättas. EU skall förbereda detta i samarbete med ESA och presentera det före 2004 års slut.

Vitboken fastslår att de resurser som idag finns tillgängliga för rymdverksamhet i Europa inte är tillräckliga för att uppnå målen. Därför bör Unionen överväga att, inom ramen för framtida "Financial Perspectives", tillföra mer resurser till rymdområdet. Vitboken föreslår att en eventuell rymbudget bör vara "virtuell". Det innebär att de faktiska resurserna görs tillgängliga för de politikområden inom EU där rymdteknologi kan utnyttjas för att uppnå målen.

Slutligen konstateras att vitbokens diskussioner bygger på två förutsättningar. De är dels att de ekonomiska resurserna för rymdverksamhet i Europa ökar, dels att Unionen i det nya fördraget kommer i åtnjutande av delad kompetens på rymdområdet.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Vitboken innehåller inte förslag med direkta effekter på svenska regler. Däremot kan ESA:s och därmed Sveriges roll komma att påverkas av att förslaget till nytt EU-fördrag innehåller ett förslag om att EU skall få så kallad delad kompetens att bedriva rymdpolitik. Förverkligandet av detta tas i vitboken som utgångspunkt för hur organisationen av den europeiska rymdpolitiken kan se ut för perioden efter 2007.

Sverige är medlem i det mellanstatliga Europeiska rymdorganet ESA som utgör exekutivt rymdorgan för medlemsstaterna. I ESA:s konvention (konventionen angående upprättande av ett europeiskt rymdorgan, Paris 30 maj 1975, publicerad i SÖ 1976:53) framgår att organisationen har som ändamål att för uteslutande fredliga ändamål tillhandahålla och främja samarbete mellan Europas stater inom rymdforskning, teknologiutveckling och rymdtillämpningar. Därutöver fastställer konventionen att ESA:s roll är att utarbeta och genomföra en långsiktig europeisk rymdpolitik.

Sverige är part i rymdfördraget (publicerad i SÖ 1967:7), räddningsavtalet (publicerad i SÖ 1969:37), skadeståndskonventionen (publicerad i SÖ 1976:35) och registreringskonventionen (publicerad i SÖ 1976:43). Den svenska rymdlagstiftningen utgörs av två författningar för genomförande av dessa folkrättsligt bindande konventionsåtaganden. Författningarna är lag (1982:963) om rymdverksamhet och förordning (1982:1069) om rymdverksamhet, med regler om svensk jurisdiktion över rymdverksamhet, tillstånd för icke-statlig rymdverksamhet, skadeståndsansvar, tillsyn över rymdverksamhet samt registrering av föremål för vilka Sverige är att anse som utsändande stat.

Vitboken innehåller förslag som innebär konsekvenser för EU-budgeten. Vitboken beskriver hur den samlade offentliga finansieringen för rymdverksamheten skulle kunna öka. Ett förslag är att mer resurser skulle allokeras till rymdverksamhet inom ramen för EU:s budget, vilket innebär omfördelning av medel från andra politikområden.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Sverige delar vitbokens syn att utnyttjandet av rymden utgör en viktig del i en konkurrenskraftig och kunskapsbaserad ekonomi.

Sverige välkomnar en utveckling av den europeiska rymdpolitiken som ställer användarnas behov i centrum. Ett förstärkt samarbete mellan EU och ESA, på grundval av ramavtalet mellan organisationerna, har stora förutsättningar att bidra till detta.

Sverige välkomnar att EU stärker sin förmåga att utnyttja rymden och rymdbaserad teknologi för de behov som finns inom EU:s olika politikområden, under förutsättning att verksamheten inte innebär en ökning av EU:s totala budget. För att allokera ytterligare medel till rymdverksamhet krävs omprioritering inom EU-budgeten.

Sverige anser att ESA i kraft av sin kompetens bör ha en fortsatt stark roll i den gemensamma europeiska rymdverksamheten. ESA:s framtida roll måste övervägas mot bakgrund av resultaten av det pågående samarbetet med EU, samt av den slutliga utformningen av EU:s nya fördrag.

När det gäller diskussionen om rymdens roll för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, konstaterar Sverige att slutsatser i denna fråga är beroende av hur Unionens mandat utvecklas i stort, bland annat inom ramen för arbetet med ett nytt EU-fördrag. Precis som Kommissionen konstaterar finns det behov av att ytterligare utreda behoven av rymdteknologi inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Det är viktigt att de resonemang som förs om att EU ska ta ett delansvar för finansieringen av europeisk rymdverksamhet inte leder till att medlemsstaterna minskar sina satsningar i ESA.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

-

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2003/04:FPM54

Europaparlamentet har ännu inte tagit ställning till vitboken.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Den grönbok som föregick vitboken remitterades till berörda myndigheter, lärosäten, organisationer och företag. Ett 30-tal instanser svarade.

Flera remissinstanser pekade på behovet av en starkare och mer sammanhållen europeisk rymdpolicy, och att Unionen har en viktig roll att spela i det sammanhanget. Flera instanser framhöll att ESA mycket framgångsrikt drivit det europeiska samarbetet framåt särskilt vad gäller grundforskningen, och att ESA bör ha kvar ansvaret för detta även efter en eventuell förändring av rymdpolitikens ansvarsförhållanden. Grundforskningen ansågs av flera ha en alltför undanskymd roll i grönboken.

Ett europeiskt oberoende tillträde till rymden sågs av flera som en viktig del i den europeiska rymdverksamheten, men ambitionen i detta sammanhang måste vägas mot kostnaderna.

Behovet att öka institutionell finansiering framhölls och föreslogs uppnås dels genom förstärkta nationella och bilaterala forskningssatsningar, dels genom ökade tillämpningsinriktade satsningar från kommissionens sida.

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Vitboken planeras att behandlas på Konkurrenskraftsrådets möten den 11 mars 2004 och den 17-18 maj 2004.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

-

3.3 Fackuttryck/termer

-